



HABRUTA NIGHT

HOSTAGE EXCHANGE FOR PRISONERS

SHAARE ZION

לזכות עם ישראל

שולחן ערוך

**ג' הכל רגע שמאחר לפדות השבויים היכא דאפשר
להקדים הוי כאילו שופך דמים:**

[משנה תורה, הלכות מתנות עניים ח"י](#)

פדיון שבויים קודם לפרנסת עניים ולכסותן ואין לך מצוה גדולה כפדיון שבויים שהשבוי הרי הוא בכלל הרעבים והצמאים והערומים ועומד בסכנת נפשות והמעלים עיניו מפדיונו הרי זה עובר על לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ידך ועל לא תעמוד על דם רעך ועל לא ירדנו בפרך לעיניך ובטל מצות פתח תפתח את ידך לו ומצות וחי אחיך עמך ואהבת לרעך כמוך והצל לקוחים למות והרבה דברים כאלו ואין לך מצוה רבה כפדיון שבויים.

[Mishneh Torah, Gifts to the Poor 8:10](#)

(10) Redeeming captives takes precedence over feeding and clothing the poor. And there is no commandment as great as redeeming captives, for a captive is among the hungry, thirsty, naked, and is in mortal danger. And one who averts one eyes from redeeming him/her violates, "You shall not harden your heart, and you shall not shut your hand," and, "Do not stand by your brother's blood," and "You shall not work him with hard labor before your eyes," and has neglected the commandment, "You shall surely open your hand to him," and the commandment, "And your brother shall live with you," "And you shall love your fellow as yourself," "Save those who are taken to death," and many like these. And there is no great commandment like redemption of captives.

[illegible]

פריון שביום מצוה רבה היא אמר לה רבא
לרבה בר מרי מנא הא מילתא דאמור רבנן
דפריון שביום מצוה רבה היא א"ל דרבינן
א"ר ויהי כי יאמרו אליך אנה נצא ואמרת אליהם
כה אמר ה' אשר לְמוֹת למוֹת ואשר לחרב
לחרב ואשר לרעב ואשר לשבי לשבי
ואשר וי' ויתכן ק"ד המאוחר בפסוק זה קשה
מחבדיו חרב קשה ממות א' אי בעית אימא
קרא ואי בעית אימא סברא אי בעית אימא
סברא האי קא מינוול והאי לא קא מינוול
ואבע"א קרא ב' יקר בעיני ה' תמותה לחסדיו
רעב קשה מהרב א' איבעית אימא סברא
האי קא מצטער והאי לא קא מצטער איבעית
אימא קרא א' מוכיבין קו חללי חרב מחללי
רעב שבי [קשה מכולם] דכולהו איתגרו בה:

ע' ופ'ת' לפי שהיה ידוע קודם על
כל אחד ואחד כמה ימן;
ורשנות' ^{לפי} מה שירצו.
נראה לה שיש
לשונות אף לדבר הרשות אע"פ
דאמרין בערכין פ"ק (דף י' וסא)
אמר מן דנדר שגריג לפי כנישתא
אכור לשונות לדבר הרשות ואמר
נמי הכס האומר פריטוס ו' ללדקא
עד שלא באה ליד הגבאי מותר לשנותה
משפחה ליד הגבאי אכור לשנותה
(י' לדבר הרשות הכא שמי העיר
מאן) שותה שאלו לשיך נזכר לשנותה
אפילו לדבר הרשות ואפילו באה ליד
הגבאי וכן הוסיף הרמב"ם וז"ל
הקופה לשומר העיר לפי שעל דעת
כל העיר נמנים רוחם: **ר' דא**

Rava said to Rabba bar Mari: Concerning this matter that the Sages stated, that redeeming captives is a great mitzva, from where is it derived? Rabba bar Mari said to him: As it is written: “And it shall come to pass, when they say to you: To where shall we depart? Then you shall tell them: So says the Lord: Such as are for death, to death; and such as are for the sword, to the sword; and such as are for famine, to famine; and such as are for captivity, to captivity” (Jeremiah 15:2). And Rabbi Yoḥanan says: Whichever punishment is written later in this verse is more severe than the one before it.

Rabbi Yoḥanan explains: The sword is worse than death. If you wish, say that this is learned from a verse; if you wish, say instead that it is derived by way of logical reasoning. If you wish, say that this is derived by way of logical reasoning: This punishment, i.e., death by sword, mutilates the body, but that punishment, i.e., natural death, does not mutilate it. And if you wish, say that the fact that the sword is worse than death is learned from a verse: “Precious in the sight of the Lord is the death of His pious ones” (Psalms 116:15).

Famine is worse than the sword. If you wish, say that this is derived by way of logical reasoning: This one, who dies of famine, suffers greatly before departing from this world, but that one, who dies by the sword, does not suffer. If you wish, say instead that the fact that famine is worse than the sword is learned from a verse: “More fortunate were the victims of the sword than the victims of famine” (Lamentations 4:9). And captivity is worse than all of them, as it includes all of them, i.e., famine, the sword, and death.

אמרו כולי חמרי לאו כדסייהו חיוורין ניהו: **מתני'** ^א "אין פורין את השבויין יתר על כדי דמיהן" מפני תיקון העולם 'ואין מבריחין את השבויין מפני תיקון העולם רשב"ג אומר ^ב מפני תקנת השבויין: **גמ'** איבעיא להו האי מפני תיקון העולם משום דוחקא דצבורא הוא או דילמא משום 'דלא לגרבו ולייתו מפי ת"ש דלוי בר דרגא פרקא לברתיה בתליסר אלפי דינרי זהב אמר אביי ומאן לימא לן דברצון חכמים עבד דילמא שלא ברצון חכמים עבד: ואין מבריחין את השבויין "מפני תיקון העולם רשב"ג אומר מפני תקנת שבויין: מאי ביניהו איכא ביניהו דליכא אלא חד: בנתיה דרב נחמן בחשן קדרא

מתני' מפני תקנת שבויין. גמ' מפרש לה: **גמ'** מפני דוחקא דצבורא הוא. אין לנו לדחוק הנסר ולהחלו לדי עניות בשביל אלו: או דילמא. דלא ימסרו עבדי כוכבים נפשיהו וליגרס ולייתו טפי מפני שמוכרין אותן צוקר ונפקא מינה אם יש לו אב עשיר או קרוב שרואה לפדותו בדמים הרבה ולא יפילה על הנסר:

MISHNA: The captives are not redeemed for more than their actual monetary value, for the betterment of the world; and one may not aid the captives in their attempt to escape from their captors for the betterment of the world, so that kidnappers will not be more restrictive with their captives to prevent them from escaping. Rabban Shimon ben Gamliel says: For the betterment of the captives, so that kidnappers will not avenge the escape of the captives by treating other captives with cruelty.

GEMARA: A dilemma was raised before the Sages: With regard to **this** expression: **For the betterment of the world**, is it due to the financial pressure of the community? Is the concern that the increase in price will lead to the community assuming financial pressures it will not be able to manage? **Or perhaps** it is **because** the result of this will be **that they will not seize and bring additional** captives, as they will see that it is not worthwhile for them to take Jews captive?

The Gemara suggests: **Come and hear** an answer based on the fact **that Levi bar Darga redeemed his daughter** who was taken captive **with thirteen thousand gold dinars**. This indicates that private citizens may pay excessive sums to redeem a captive if they so choose. Therefore, it must be that the reason for the ordinance was to avoid an excessive burden being placed upon the community. If the ordinance was instituted to remove the incentive for kidnappers to capture Jews, a private citizen would also not be permitted to pay an excessive sum.

Abaye said: And who told us that he acted in accordance with the wishes of the Sages? Perhaps he acted against the wishes of the Sages, and this anecdote cannot serve as a proof.

ואומצין לאינמו^ט היה ראוי לחול אבל בסופו אי אפשר לקיימו ר' אליעזר חול בתר מעיקרא כו': דאינו חייב ונתחייב בפרקונה צמיו: הביבי. רב חייא שהוא דודו אחי אביו^ז: רצה אינו פודה. דלא תקינו בה רבנן אלא חד פדיון: דאין כמו כנוסו:

אין פודין את השבוין כו'. ארשא קאי: ^ט **אמר** הרי גיפה וכתובתה תרפא עצמה רשאי. לפי שרפואה היא בכלל מזונות והרי קבלה כנגד מעשה ידיו שעד עכשיו אבל אינו רשאי לומר תקבל את גיטה ותפדה את עצמה לפי שלא קבלה תשלום מפירות שאלו עד עכשיו:

ותגבה ממטלטלי בכתובה שויה רבנן. והשתא שתקנו הגאונים שכתובה גובה ממטלטלי כתובת בנין דכרין נמי גביא ממטלטלי דהא ככתובה שויה רבנן:

תטורף במשעבדי ירתון תנן. אף על פי שידע גס (ג) המקשה דירחון תנן אלא שגלשון קצר משיב ור"ל דחכמים לא ראו לתת להם אלא דין ירושה כיון דמכח

The Sages taught: If she was **taken captive and they were seeking ransom from** her husband of **up to ten times her value**, i.e., far more than the usual ransom for a captive of this kind, on the **first occasion** she is taken captive he must **redeem** her. **From this point forward**, i.e., if she was taken captive a second time, if he **wants to**, he **redeems** her, but if he does not **want** to redeem her, **he does not** have to **redeem** her, as the Sages obligated him to redeem her only once. **Rabban Shimon ben Gamliel says:**

One does not redeem captives at more than their value. This policy is **for the betterment of the world**, because if captives are ransomed at exorbitant prices, this will encourage their captors to kidnap more people. The Gemara notes: This implies that if the captors seek a ransom **in** accordance with **their** actual **value one does redeem** captives, **even though** this includes a case where a woman's **redemption is more than her marriage contract.**

And the Gemara raises a contradiction from a different *baraita*, which states: If **she was taken captive and the captors were seeking from** her husband a ransom of **up to ten times the value of her marriage contract**, on the **first occasion** he must **redeem** her. **From this point forward**, if he **wants to** he **redeems** her, but if he does not **want** to redeem her, **he does not** have to **redeem** her. **Rabban Shimon ben Gamliel says:** If the price of **her ransom was equal to her marriage contract** he **redeems** her. **If not**, i.e., the price of her ransom was greater than the sum of money guaranteed to her in her marriage contract upon

divorce or the death of her husband, **he does not** have to **redeem** her. He can suffice with paying her marriage contract.

The Gemara answers: **Rabban Shimon ben Gamliel is of the opinion** that there are **two leniencies** with regard to the *halakhot* of redemption. First, he maintains that one does not pay more than the general ransom given for such a captive, and second, a husband does not have to pay more than the sum of his wife's marriage contract.

וְהָיוּ מִבְּקֶשֶׁן מִמֶּנָּה עַד עֲשָׂרָה
בְּדַמְיָהּ שֶׁנֶּחֱמָהּ רִאשׁוֹנָה פְּדוּתָהּ. וְאִם
וְהָא דְנַעֲשִׂי צַפִּי' הַשּׁוֹלָח (גִּיטִין דף מה.
וְשֶׁ) אֵלֶּה דְחִנֵּן אֵין פְּדוּתִין אֶת הַשְּׁבִיִּין
יֹתֵר מִכְּדֵי דַמְיָהּ מִפְּנֵי תִיקוֹן הָעוֹלָם
אִי מִשּׁוּם דּוּחְקָא דְלִיבּוּרָא הוּא אִוּ מִשּׁוּם
דְּלֹא לִיגְרוּ צַה טַפִּי מִפְּשׁוּט מִהֲבָלָה
דְּמִשּׁוּם דּוּחְקָא דְלִיבּוּרָא דְקַמֵּי דְפֻדָּהּ
עַד עֲשָׂרָה בְּדַמְיָהּ וְיִלְ דַּאֲפִי' לְטַעֲמָא
דְּלֹא לִיגְרוּ וְלִיתּוּ טַפִּי לֹא תִקְיֵנוּ שְׁלֹא
יֻכַּל לְפֻדּוֹת אֲדָם אֶת עַלְמּוֹ יֹתֵר
מִכְּדֵי דַמְיָהּ שֶׁהִרְ עוֹר צַעַד עוֹר וְכֹל
אֲשֶׁר לְאִישׁ יִתֵּן צַעַד נַפְשׁוֹ (אִינ נ)
וְהִכָּא אֲשֶׁתּוֹ כְּגֻפּוֹ" וְהָא דְנַעֲשִׂי הַחֵם
לְמִיפְשָׁט מִהָא דְלֹא פִרְקִיָּה לְגַרְמִיָּה
עַד תְּלִיסַר אַלְפֵי דִינָרֵי הֵיִינוּ מִשּׁוּם
דְּאֵין צַה כְּגֻפּוֹ:

Tosafot Gittin 45a s.v., De-lo

So that they do not capture: That which was taught in chapter Na'ara, "If she was captured, and they asked for up to ten times her worth, the first time he redeems," one's wife is different, as she is more like himself than his daughter, and they made no limit on how much one might spend to redeem him/herself. And R. Joshua b. Hanania who paid a lot of money to redeem a child in [chapter] Ha-Nizaqin it is because he was [a budding] scholar, or because at the time of the destruction of the Temple, the logic of not causing more capture does not apply.

ערוך השולחן יורה דעה רנב: א

וכל זה היה בזמן הקדמון וגם עתה בקצוות הרחוקות במדבריות שבאזיא ואפריקא שנופלים שוללים על עוברי הדרכים ונוטלין אותן בשבי עד שפודין אותם בממון הרבה כידוע מהשיירות ההולכות במדבר ערב

Arukh Ha-Shulhan Yoreh Deah 252:1

And all this was in earlier times, and even now in far corners in the deserts of Asia and Africa, where bandits prey upon travelers and take them into captivity until others redeem them with much money, as is known regarding the caravans that travel in the Arabian Desert.

חידושי הרמב"ן - גיטין מ"ה ע"א

ואי קשיא הא דאמרין בפרק הניזקין (קמן נח, ה) גבי הדיא
 שוברא (העובדה) לא אוזו מכאן עד שאסודנו בכל ממון שפוסקים
 עלי, אמרו (ו)לא חזו משם עד שפדאוהו בממון הרבה. ויל
 דהתם בשעת חורבן הבית וליכא משום דמיגרי בהו טפי שהרי
 כולם בשבי הלכו. איג ר יהושע דעבד לגרמיה הוא דעבד,
 ותק דפליג עליה דרשב"ג היינו ר יהושע, ולא סיל כוותיה.
 וי"א (נח) - ויש לומר דכל היכא דאיכא חששא דפיתה
 פודין אותן בכל ממון שיכולין לפדותן. ולא מסתבר, דכל שבי
 כולה איתנהו ביה (נצי"ט, ג). ועוד דנבי אשה איכא חששא
 דעריות ולא חששו, ואע"פ שקרקע עולם היא (פאהרין עד, ג)
 היה להם לחוש.
 ומסתברא תלמיד חכם פודין אותו בכל ממון שבעולם.
 וליכא משום דחזקא (ו)לא משום איגרוי, שאם (אמרו) (אבדו)
 ישראל ממון או מתו משונאיהם הרבה יש לנו כיוצא בהם,
 ות"ח אין לנו כיוצא בו, וקודם לפדות למלך כדאיתא במסכת
 הוריות (נ, א), הילכך אין להתסיר (נח) - לחמדין כסף וזהב
 עלי. ור יהושע משום שהכיר בו בנודא שהוא תלמיד ותיק
 פדוה בממון הרבה.

חידושי המאירי - גיטין מ"ה ע"א

כבר ביארנו שאין פודין את השבויים ביתר מכדי דמיהם ולא
 משום דחזקא דצבורא אלא מסעמא דלא ליגרו בהו וליתו ספי הילכך אין
 בשפודה עצמו משלו או שפדאוהו קרובים אין מרשין אותו לפדות ביתר
 מכדי דמיו אלא שמכל מקום יש חולקין בפודה את עצמו שאין מונעין
 אותו מכלום הא בשאר קרובים מונעים ויש שואלים בה שהרי בפרק
 הניזקין אמרו העבדה לא אוזו מכאן עד שאסודנו בכל ממון שפוסקין עלי
 ולא חזו משם עד שפדאוהו בממון הרבה זו בשעת חורבן הבית היתה וליכא
 למיחש דליגרי בהו ספי שהרי כלם גלו ונשבו או שמא כל שיש חשש
 מיתה אין לדבר קיצבא ואע"פ שאמרו ב"ב ח' ב' ודר כלל שבי כולו
 איתנהו ביה מכל מקום שבי שיעקרו לממון אין בו חשש מיתה ויש
 אמרים שאותו שפדה תלמיד היה וצורבא מרבנן חייבין לפדותו בכל
 ממון שבעולם וליכא משום איגרוי שתורתו משמרתו אע"פ שגם החסא
 ונכשל עכשו וכל שכן שתלמיד חכם אין לו תמורה.

צמח צדק (ס"ס כח) בהגהת בן המחבר, בתי' הכ' של התוס', "א"נ
 אין פודין אפי' היכא דאיכא סכנת נפשות אא"כ היה מופלג
 בחכמה." ע"ש. וליתא, ואשתמיטתיה דברי הפסקי תוס' הנ"ל דס"ל
 להקל בשניהם. אלא שיש לנו תנא דמסייע ליה להמהר"ם מלובלין
 הוא הרמב"ן בתי' לגיטין (מה א) דס"ל שאף במקום סכנה אין פודין
 יותר מכדי דמיהן. שהחזקנה היתה כוללת לכל השבויים אע"פ
 שמסתמא צפויים הם לסכנה, כמ"ש שבי כולו איתנהו ביה, ולא
 פלוג רבנן בתקנתם, וה"ט שיש לחוש ג"כ לשמא יגרבו ולייתו ספי
 באיום שיהרגום אם לא יפדום בדמים מרובים.

והנה בהתאסף ראשי עם גדולי התורה לדון בנושא הזה מבחינת
 ההלכה, ובתוך כדי הדיונים שהתעוררו בצדדי ההלכה,
 כנ"ל, הגיע ראש הממשלה מר יצחק רבין ז"ל אלינו, ובשר לנו את
 הבשורה המרגינה, שכבר הצליחו אנשי צה"ל לחסל את המחבלים
 הרשעים, ואת עזריהם באוגנדה, ולשחרר את מאת החטופים
 היהודים הי"ו, והם בדרכם לארץ ישראל. תהלות לאל יתברך, אשר
 הגדיל חסדו ונפלאותיו עמנו, ראו כל אפסי ארץ את ישועת אלוֹקינו,
 וכל אומות העולם המה ראו כן תמהו והשתוממו על גבורת ישראל,
 אשר מנשרים קלו מאריות גברו, והגדילו לעשות בעזרה"ת להציל
 לקוחים למוות, הם מאת החטופים, והביאום לישראל ברנה ושמחת
 עולם על ראשם. כי אין מצבור לה' להושיע ברכ או במעט. ברוך
 פודה ומציל. כי גבר עלינו חסדו ואמת ה' לעולם הללויה. ברוך
 המקדש שמו ברכים.

9. וישבנו יחד עם הגר"ש אלישיב, הגר"ש אורבך, והגר"ב זולטי,
 והגר"א גולדשמידט, והגר"ש ישראלי, והגר"צ שאול. וזהי ההחלטה
 שנתקבלה באותו פעם, והועבר להדיעת ראש הממשלה (בעד כינוס
 הממשלה לדון בדבר): אמנם כבוד הרב ששתורו המחבלים הנדרשים
 טומן בחובו סכנות רבות, אולם בהיות והיהודים החטופים נתונים בסכנת
 נפשות ממש באופן מידי, לפי ההלכה, סכנה זו של החטופים מברעת את
 ומתן עם המחבלים ולעשות הכל בכדי להציל את השבויים החטופים
 מהסכנה המרחפת על ראשם. השי"ת יהיה בעזרינו לשמוע אנקת אסיר
 לפתח בני תמותה, לספר בציון שם ה' ותהלתו בירושלים. לקרוא לשבויים
 דרור ולאסירים פקח קוח, ולא ישמע עוד שוד ושבר בגבוליו וקדאת ישועת
 חומותיו ושערינו תהלה. (נסח)

יח) ואנכי הרואה בשו"ת מהר"ם מלובלין (סי' טו), שנשאל על
 אודות נער שנחפס ביד עכו"ם בטענה שתפסוהו עם
 זונה נכרית ורוצים לרדנו למיתה, והשיב, שאע"פ שפשע בעצמו
 מ"מ חייבים הצבור לפדותו, שהרי אין לך פושע בעצמו יותר
 מהמוכר עצמו ושונה ושילש, ובכל זאת היכא דאיכא קטלא פורים
 אותו, כמ"ש בגיטין (מז). וה"ה לכאן. אולם נ"ל פשוט שאין
 מחוייבים לפדותו יותר מכדי דמיו, דמהיכא תיתי שיעלה על הדעת
 לפדותו ביותר מכדי דמיו, דמאי שנא משאר שבויים חוץ מת"ח
 דקיי"ל אין פודין את השבויים יותר מכדי דמיהן, או משום דחזקא
 דצבורא, או משום כי היכי דלא ליגרבו ולייתו, וה"נ שייכי שני
 הטעמים. ואם משום שמבקשים להורגו, לא אשתמיט שום פוסק
 לכתוב ולחלק שאם רוצים להורגו שמחייבים לפדותו יותר מכדי
 דמיו, ואדרבה מוכח בנמי' (גיטין מז). בדין מי שמכר עצמו ללודאי,
 שא"צ לפדותו יותר מכדי דמיו. ויש להביא ראיה בהדיא מהתוס'
 בפרק השולח (גיטין מה). שהקשו מר' יהושע שפדאו לאותו תינוק,
 בממון הרבה, ומפרצו מפני שהיה מופלג בחכמה, א"נ שבשעת
 החורבן לא שייך דליגרבו ולייתו, והרי התם תינוק קטן היה, והיה
 חשש שלא יטמע בין העכו"ם, וקתני אבל פודין את הבנים שלא
 יטמעו בין העכו"ם, וע"כ דס"ל להתוס' דהיינו בכדי דמיהן ולא
 יותר, ומכאן למד ר' אמי להיכא דאיכא קטלא, מכח ק"ו.

יט) ועכ"פ מ"ש מהר"ם מלובלין דלא אשתמיט שום פוסק שיחלק
 ויאמר שאם יש סכנת מיתה לשבוי פודין אותו יותר
 מכדי דמיו, בודאי שנעלם מעינו הבודלח דברי התוס' גיטין (נח).
 שחילקו כן לחד תירוצא, וכמו שהעיר בצדק המהרש"ק שהובא בס'
 בית הלל הגל, וכן הקשה הגאון מהר"י בן ג'ייא בס' טל אורות
 (בדרשותיו ד"ח ע"ג). ע"ש. והשערי דעה יו"ד שם כ', שאין זה
 השגה בעיקר הדין, שהרי התוס' כ' תירוצא, משום שהיה מופלג
 בחכמה. וגם התוס' גיטין (מה). לא כתבו חילוק זה וכו'. ע"ש. הנה
 אי מהא לא איריא, שהרי בפסקי התוס' הביאו ב' התירוצים, שבכל
 א' מהם פודין יותר מכדי דמיו. ומוכח שכונת התוס' בתי' הב',
 שאפי' לא היתה סכנה נשקפת לחייו של התינוק כיון שהיה מופלג
 בחכמה שפיר דמי לפדותו יותר מכדי דמיו. וזה שלא כמ"ש בשו"ת

הניזקין פרק חמישי גיטין נח. עין משפט ונר מצוה

פ"ה א ב מ"ה פ"ה מהל' טוען הלוה ב יע"י מ"ה סמך טוען זה נושא"ע מ"ה סמך ר"ל סמך ד ופ"י קנה פ"י ג:

כל בטון שפסקין ע"יו. כי איכא סכנת נפשות פודין שטין יותר על כדי דמיהן כדלמרינן בפרק השולח (לעיל דף מו.) גבי מוכר עצמו ואת בניו לעובדי סוכים כ"ש הכא דאיכא קטלא אי נמי משום דמופלג בתמכה היה"פ: **אבל** בשטר קנה, אלשה נמי קאי כדמוכח

קצוצי תפילין, דפוס תפילין מן הנהגה קרוי קליפה כדלמרינן במסכת סוכה (דף טו:) אותו מלועה ואינו אותו בקליפה: דדרשא. מ' סאה ודרשא שהם גדולים ד' במים בכל קליפה הוא ג' וזמני מ' סאה וא"ת ד' לא היא שפ"ת אחד של ורוע גדול מאחד מבתי הראש

(ב) ג"ר חזק ע"י י"ז: ד"ה מחקל, (ג) כ"ק סג. ט"ש [קטנה מ"ט: פ"ט], (ד) ג"ר חזק פ"י לב ד"ה אלג, (ד) [חוספחא הוריות פ"ג ד"ו], (ה) [ג"ר מ"ו: מהל', (ו) מנחות לד., (ז) איב"ב מהל', (ח) [וע"י חוספחא לעיל מהל' ד"ה דלא וס"ד].

והציתום באש: ת"ר ^המעשה ברבי יהושע בן תנאי שהלך לכרך גדול שברומי אמרו לו תינוק אחד יש בבית האסורים יפה עינים וטוב רואי וקוצותיו סדורות לו תלתלים הלך ועמד על פתח בית האסורים אמר ^המי נתן

למשימה יעקב וישראל לבוזים ענה אותו תינוק ואמר הלא ה' זו המאנו לו ולא אבו בדרכיו הלוך ולא שמעו בתורתו אמר מובטחני בו שמורה"י הוראה בישראל העבודה שאיני זו מכאן עד שאפדנו בכל ממון שפוסקין עליו אמרו לא זו משם עד שפדאו בממון הרבה ולא היו ימים מועטין עד שהורה הוראה בישראל וכעז רבי ישמעאל בן אלישע אמר רב יהודה אמר רב מעשה בבנו ובבתו של ר' ישמעאל בן אלישע שנשבו

תוספות גיטין נח. ד"ה כל

כל ממון שפוסקין עליו - כי איכא סכנת נפשות פודין שבוין יותר על כדי דמיהן כדאמרינן בפרק השולח (לעיל דף מד.) מז. /גבי מוכר עצמו ואת בניו לעובדי סוכים כ"ש הכא דאיכא קטלא אי נמי משום דמופלג בחכמה היה

Tosafot Gittin 58a s.v., Kol

All money that they charge for him: When there is mortal danger, we redeem captives for more than their worth, as we say in chapter ha-shole'ah regarding one who sells himself and his children to pagans. *A fortiori* in this case where there is [potential] death. Or perhaps this is [an exception] because the captive was a great scholar.

השולח פרק רביעי גיטין מז. עין משפט ונר מצוה

מסורת הש"ס עם תוספות

(א) ע"י חזק ע"י כו: ד"ה אור, (ב) [כ"ק סג. מנחות לב, מנחות י"ז:], (ג) [פ"י חזק, נפשות סג, ד"ה פ"י], (ד) [כ"ק סג מנחות טס:], (ה) ע"י חזק, ד"ב סג. דבר האמיר.

הנהגות הב"ח

(א) גבי אמר תנן כ"ל וז"ל ל"ס מנחות: (ב) שם אלג פ"ה חל ספרי לאור סיחת אפ"ה שם קטלוג:

ר"ל זבן נפשה ^הלדאי. קודם שזר למוכר ^הדממתה לא היה מחלל מעגל כל קי: **כריסי** כרי, דרכן היה לשכב על צננים ^הכדלמרינן בסו"ט (דף ה.) ר"ש לק"מ רמי אמרתי ומקשה: **לוקח** ופ"ה בבורי. זו גירסת הקונטר' דקנסינן ליה לחזור ולקח ^הממנו אלג כולי האי לא קנסינן לקח

ממנו להפריש תרומות ומעשרות א' ומיזר קשה לר"מ דגמ' מייתי ראייה מהא ד"ש קנן לעבד סוכים דמפני חיקון העולם אין דלורייתא לא מנא ליה דלמא חיקון העולם קאי אלג דסייעתו ליקם ^הולומר ר"מ דנכזר ספריס לא גרסינן ומב"ל ט"ו והכי קאמר כל אדם הלוקח ממנו מב"ל כסריס לא שגל מוכר לא שגל מאר ורבינו מנחם גרס הלוקם ^המב"ל ט'

פידקן אמר (א) ל"ה תנן רבנן ערצמו ואת בניו לעובדי סוכים אין פודין אותו אבל פודין את הבנים (ב) משום קלקולא ^הוכ"ש הכא דאיכא קטלא אמרו ל' רבנן ל'ר אבי האי ישראל מוכר הוא דקא חזו ליה דקאביל בבילות וטריפות אמר **ד"ר** איכא לחיאבון הוא דקאביל אמרו ליה הוא זמנן דאיכא היתירא ואיסורא קב"ה ושביק היתירא ואביל איסורא א"ל זיל לא קא שבקי ל' דאפרקינ' ^ה: ר"ש לק"ש זבן נפשה

פידקן, מדני: משום קלקולא, שלא יזממו פגומי סוכים וילמדו ממעשיהם ויפיי ארסין ליהא למיפש להכי דמנער להון אסיהן: איכא **לחיאבון** והא דקאביל, ולא ה"ו מן אלג מומר ובמיתא הוא דלמרינן ^המוכרים אלג לא מענין אלג מומר אמרי' הכס סמי ממלן מומר: ואביל איסורא, פריס העירו פ"י ק ויהי אוכל נפילת לסכנים: דחיתא והנהגתא. שן קשור ופסקי ופיגול' של א"ס או של פוסרת כחור: ד"הא בתרא. כשהרצק אותו: ד"הח' ארסיה, שמהול על דמו: איקפשינו אחתבתנו, לקשור אחכס ולהשיסס: דחיתא ופ"ט, כ"ממר מכה ות"י מכה: יתיב קאביל דשותי, כל ימיו כל מה שהיה משמכר לא היה מלמס להגיע ליום מחר: **למנא** ע"ה, כר לו כסא לטון ^הפ"י:

פתחי תשובה יורה דעה רנב:ד

ד (יותר - עי' באשל אברהם בשם שו"ת נחלה ליהושע דבמקום דאיכא למיחש לקטלא פודין ועיין בתשובת יד אליהו סימן מ"ג שלא כתב כן אלא דאפילו בעומד להריגה אין פודין יותר מכדי דמיו דתירוצא קמא שבתוספת פרק הניזקין לא קאי אליבא דאמת ע"ש וכ"כ בתשובת מהר"ם לובלין סימן ט"ו בא' שהיה נתפס בתפיסה בטענה שזינה עם זונה אם צריכין להפריז עליו מעות הרבה להציל נפשו והשיב שע"פ הדין אין צריכין שאין פודין את השבויים יותר מכ"ד אך מפני חילול השם יפזרו עליו ממון הרבה ע"ש... אך בתשובת כנסת יחזקאל סימן ל"ח השיג עליהם משום דהאי תירוצא דסכנת נפשות לא שייך אלא אם טעמא משום דוחקא דצבורא אבל לטעמא דלא לגרבי הסברא להיפך דאם בס"נ פודין ירצו להרוג את השבויים כדי שיפדו יותר מכ"ד וגם יגרבו וירצו להרוג וא"כ לפמ"ש הרמב"ם והש"ע טעמא דלא לגרבי שפיר כתב מהר"ם לובלין שאין הקהל צריכין מטעם א"פ את השבויים אף בס"נ יותר מכ"ד ומה שכתב דמשום חילול השם יש להקהל לפדות היינו לפי דהרי"ף והרא"ש סברי דבעיין לא איפשטא אם הטעם משום דוחקא דצבורא או דלא לגרבי להכי י"ל קים לן כוותייהו. וכתב עוד דכל זה במדינות אחרות שנותנים עין בממון ושייך טעמא דגרבי אבל במדינות אלו אשר תלי"ת לא כן הוא צריך עיון רב אם אין חייבים לפדות נפש מישאל בס"נ בכל ממון וע"כ פסק למעשה באחד שישב בחצר המטרה קרוב לס"נ דצריכין לפזר עליו מעות אך הקרובים יתנו הערכה כפי שישימו עליהם הפרנסים והמותר מקופת הקהל עיין שם

Pithei Teshuva Y.D. 252:4 More - See the Eshel Avraham in the name of the Responsa Nahala le'Yehoshua, that where there there is a possibility of death, we do redeem [for more than their worth]. And see Responsa Yad Eliyahu chapter 43 who did not write so, but instead even if the captive is going to be killed, we still do not redeem for more than their worth...And likewise is written in the Responsa of the Maharam of Lublin chapter 15 regarding one who was caught on a charge of cavorting with a prostitute, whether they need to spend a lot of money to save him. And he responded that by strict law, they need not do so, but because of the defamation of God's Name, they should spend a lot of money on him...But in the Responsa Knesset Yehezqel chapter 38 he commented that the answer of the mortal danger only relates to the reasoning of the burden on the community. But for the reasoning of not causing more captivity entails the opposite: if we redeem for mortal danger they will want to kill the captives in order to get more money. And therefore according to what both Maimonides and the Shulhan Arukh wrote the reasoning of so that they will not capture more, the Maharam Lublin appropriately rules that the community need not, by law, spend more than the worth of the captive to redeem him. And that which he wrote about the necessity to redeem in order to avoid defamation of God's Name, this is because according to the Rif and the Rosh this is a question that has not been answered whether it is because of the burden on the community or in order to avoid further capture, and therefore the law is like them. And he wrote further that this is only in other states where their eye is on money and therefore more capture will be causes, but in these states, that are thank God, not like this, there must be great investigation about whether one should redeem a Jewish person in a case of mortal danger using any money available. And therefore, he ruled practically regarding a person who was sitting in jail close to mortal danger that they must spend money on him. But the relatives should give whatever the community leaders deem proper, and the rest should come from the communal pot.

שולחן ערוך יורה דעה רנב:ד

אין פודין השבויים (ד (יותר) ה) (מכדי דמיהם, מפני תיקון העולם, ה ו [שלא יהיו האויבים מוסרים עצמם עליהם לשבותם. ז [אבל אדם יכול לפדות את עצמו בכל מה שירצה. ח. [וכן לת"ח, או אפילו אינו ת"ח אלא שהוא תלמיד חריף ואפשר שיהיה אדם גדול, פודים אותו בדמים מרובים. ואם אשתו כאחר דמי או לא, עיין בטור אבן העזר סי' ע"ח

Shulhan Arukh Yoreh Deah 252:4

We do not redeem captives for more than their worth for the good of the world, so that enemies do not sacrifice themselves to capture them. But a person may redeem him/herself for as much as s/he wishes. And likewise for a Torah scholar, or even for one who is not a great scholar, but is a sharp student who may become a great person, we redeem that person for a lot of money. (And whether his wife is considered as someone else or not, see the Tur Even Ha-Ezer chapter 7

הלכות מתנות עניים פרק ח

אם בנו וגמרו (עד) לא ימכרו את בית הכנסת (עה) אלא יגבו לפדיונו מן הצבור: יב (עו) אין פודין את השבויים (עו) ביתר על דמיהן מפני תקון העולם. שלא יהיו האויבים רודפין אחריהם (עח) לשבותם. (עט) ואין מבריחין את השבויים מפני תקון העולם (פ) שלא יהיו האויבים מכבידין עליהן את העול ומרקים בשמירתן: יג (פא) מי שמכר עצמו ובניו לעבדים (פב) או שלוח מהן ושבו

דרך אמונה

פרוץ שטיס: (עו) אין פודין. (רכו) ואפי' אשה שיש חששא דעריצו (רכו) ואפי' מנכסיו של השני ענמו: (עז) צמר על דמיהן. (רכח) כעד הנמכר בשוק (רכט) וי"א דמשערין לפי עשרו וממונו ומשיבותו (רל) וי"א דמשערין כמו שפודין שני גרים ונחשו' הרדב"ן מלמד זכות על מה שאין מזהירין עמה בה ופודין בהרבה יותר מדמיהן וכתב כמה טעמים וסיים דמנחה רבה יש בה ע"ש ועי' בסמון בשם הב"ח: (עח) לשטתם. (רלא) אבל אם ענמו יכול לפדות בכל מה שירצה (רלב) והאחרונים פסקו דגם את שאר קרוביו ואפי' אם כל אדם אם רוצה יכול לפדות בכמה שירצה אלא שאין מחייבין אותו דעיקר הטעם משום דוחק הציבור ולכן אם אחד רוצה לפדות מותר וכן המנהג (רלג) וכ"ש לת"ח או אפי' אינו ת"ח אלא שהוא תלמיד חריף ואפשר שיהי' אדם גדול שפודין אותו בדמים

מרוצים (רלד) וזה אפשר גם לכוף את הציבור ואם הנעל חייב לפדות את אשתו ביותר מדמיה עי' באה"ע סי' ע"ח ובאחרונים שם (רלה) ובמקום שיש חשש שיהרגוהו נחלקו האחרונים וכתבו דבחינוכי לב"ע חייבין לפדותו צמקום סכ"נ: (עט) ואין מבריחין את השבויים. (רלו) להשתדל לפזור להם לגמור דרך ערמה (רלז) וכן אין משיאין להן ענה שיצורו (רלא) אבל כל יחיד שיכול לגמור טרח ואין לו לחוש על שאר השבויים שיושיעם שם ואפי' מדת חסידות אין בה: (פ) שלא יהיו האויבים כו'. (רלט) ואפי' אין שם אלא שני אחד חוששין שיכבדו העול על השבויים שישבו אח"כ. (רמ) אין בולעין דיגרי וזה במלחמה להילחן מיד הגוים מפני סכ"ג שאם יודע להגוים יבקעו כריסם של כל השבויים לנקש שם דיגרי וזה: (פא) מי שמכר ענמו



ציור ההלכה

כ"ג ג' ד' בשם רבנו יונה: (רכה) אור"ח סי' קנ"ג ס"ו ומ"ב שם סק"ד ושה"ס: (רכו) רמב"ן גיטין מ"ה א' ודעמו דאפי' במקום חשש שיהרגוהו אין פודין ועי' לקמן: (רכז) נמוק"י גיטין שם: (רכח) כ"ב רש"י בנחומות נ"ב ב' ד"ה מהי וכ"כ הרמב"ם בשם הראש"ד והרא"א אב"ד והפוסקים להם וכ"כ המ"מ נסיו"ד מלישות הי"ט וכ"כ נמוק"י ובפסקי רש"י בנחומות וכן הפוסקים המאירי גיטין מ"ה א' [אבל בנחומות הפוסקים לדעה שני' דשמיין לפי עשרו] והוא כדעת מהר"ם מלובלין שהביא בש"מ יו"ד סי' רנ"ב סק"ה: (רכט) הדעה השני' בראשונים שם: (רל) פ"ח שם בשם רדב"ן וכן משמע לכו"ל לשון רבנו נסיו"ד מלישות הי"ט ובשו"ע אה"ע סי' ע"ח ס"ג ואינו מוכרח ד"ל הטובה כדן שאר שבויים: (רלא) שו"ע שם: (רלב) ש"ך שם סק"ד בשם הב"ח ולפי' א"ל למה שנדחק הרדב"ן: (רלג) יו"ד שם ס"ד ובסמ"ג מ"ע קס"ב א"י שאם הוא אדם פשוט מותר: (רלד) כן משמע לכו"ל בשו"ע שלא חילק בזה אף דלפנים הב"ח אין זה מוכרח בגמ': (רלה) פ"ח שם סק"ד ועי' רמב"ן גיטין מ"ה א' שם דאפי' במקום קטלה אין פודין: (רלו) מאירי גיטין מ"ה א': (רלז) סי' רטב"א המדשות שם: (רלא) ס"ח שם סק"ו ופר"ח כאלו וכ"כ מ"י ריטב"א המדשות גיטין שם: (רלט) ש"ך שם סק"ה ועי' בהגהות מנחה כהן שם: (רמ) חפספתא גיטין פ"ג הי"ז וכפי' מנחה שמואל בשם ר"ד: (רמא) ש"ך שם סק"ו: (רמב) שם:

יום של שלמה גיטין ד:סו

האידנא אנשי גומלי חסדים בארץ תוגרמא והסמוכים להם פודים השבויים יותר ויותר מכדי דמיהם, והיינו דמוותרים על דוחקיהו דציבורא שלהם, ה' יוסף על שכרם, ופעולתם לפני ה' צפון בעולם הבא, גם בעו"ה לע"ע נתמעטו ישראל בגולה, ויש לחוס על יתר הפלטה, שלא (תכזה) (תכזה) גחלת ישראל, וגם לעת הזאת מכבידים על ישראל יסורים וענויים, לכופם כדי לעבור על הדת, ולעשות מלאכה בשבת שלא לצורך. גם אם לא יפדו אותם איכא למחש לרוע לבם, שלא יהרגו אותם, ובסכנת נפשות פודין יותר מכדי דמיהן, עיין לקמן בסימן ע"א, על כן נדבה לבם בגופם ובממונם לפדות השבויים, וסייעתא דשמיא עמהם. שמעתי על מהר"ם מרוטנבר"ק זכרוננו לברכה, שהיה תפוס במגדול אייגזהם כמה שנים, והשר תבע מן הקהלות סך גדול, והקהלות היו רוצים לפדותו, ולא הניח, כי אמר אין פודין השבויים יותר מכדי דמיהם. ותמה אני, מאחר שהיה תלמיד חכם מופלג, ולא היה כמותו בדורו בתורה ובחסידות, ושרי לפדותו בכל ממון שבעולם, ואם מרוב ענותנותו לא רצה להחזיק עצמו כתלמיד חכם מופלג, מכל מקום היה לו לחוש על ביטול תורה, כאשר כתב בעצמו, שהוא היה יושב בחושך וצלמות, בלי תורה ואורה, והיה מקונן שלא היו אצלו ספרי הפוסקים והתוספות, ואיך לא היה חש לעון ביטול התורה, מאחר שרבים צריכים לו. ובודאי דעתו היה, שאם יפדו אותו, אם כן יש למיחש שלא יעשו כן כל השרים לתלמיד חכם המופלג שבדור, בעבור רוב הממון, עד שלא יספיק ממון הגולה לפדותם, ותשתכח התורה מישראל. כי גם שמעתי שהיה בדעת אותו הצורך לתפוס גם הרא"ש תלמידו, ונודע לו, וברח לטוליטילא, ונצול ברחמיו וברב חסדיו. ומשום הכי אמר החסיד, מוטב שתאבד מעט חכמה היתרת מישראל, ממה שתאבד חכמת התורה עיקר, וזה האות שאז פסקה אותו הדבר והשמד לתפוס חכמי הגולה, ותו שנינו, אין מבריחין את השבויים, מפני תיקון העולם, רשב"ג אומר מפני תקנת השבויין, ומסיק, מאי בינייהו, איכא בינייהו דליכא אלא חד שבו, ת"ק חייש לתיקון העולם כולו, שמא יקצפו על השבויין העתידיים לבא, ויתנום בשלשלאות ובחריצים, ור"ש לא חייש, אלא אם כן יש שבויין אחרים עמו, שמא יקצפו על השבויים, לייסרן ביסורים. ולדעת ר"ת ור"י הלכה כרשב"ג במשנתנו (רא"ש כתובות פי"ג, סו"ס י"ז), (ולדעת הר"ן) (שם, ק"י ע"ב) (והרמב"ם) (ה' אישות פי"ז הט"ו, ועוד), (דלא ס"ל האי כלל, הלכה כת"ק, על כן הכרעתי בפרק נערה סימן י"ח) [ל"ו] (כהרי"ף והרמב"ם):

ותשובות

הרדב"ז

שאלות

ועל הרבה במחריכס : וז"ל הרי אנו רואי' שפודין אותן יותר מכדי דמי שאר השבויים ומעשים בכל יום כן וכל המרבה להסעסוק במאוס זו הרי זה משובח : וי"ל דסמכו להם על א' מג' או ד' פעמים חדא שיש עבדים שבו שפודין אותם בערך זה שאלו פודין ישראל ואש"י שזו משלנו וזה משל אחרים או שזה עבדים חזק ואמין לעבודה חס ישראל חלום וכחש לזם מ"מ לא יסיה מגמתו של השבאי לבקש ישראל אלא לבקש בעלי פדיון גדול א"כ שמא יש בחכם חכם שפודין אותם בכל ממון או אש"י שאין עמה מ"מ חס יש בהם מי שמוכן לזה פודין אותם בכל ממון או שמא יש בהם קטנים יעבדו על הדם נמאל שאין אלו פודין אלא הדם ובדרך כלל כופין אותם לחלל שבתות ומועדות ומיסרין אותם ביסורים קשים ממות : ואש"י שיש לבעל הדין לומר על כל החנאים הללו לומר הסמא אין פודין את השבויים יותר מכדי דמיהן מ"מ יש לדחות דלילמא לאו איירי הסמא בשבויים דאית בסו כל הני דאמרי וכיון שהדבר ספק הנח להם לישראל ויחזיקו במדה כיון שהם שמחים וששים בה יש להם כזה שכר גדול : וזו שאין אנו כופין אותם אלא הם בעצמם מתנדבין אין כאן בית מיחוש ומהו רבה איכא ויפה נהגו להחזיק במדה אברהם אש"י דכתיב נדיבי עמים עם אלהי אברהם :

ב' שאלת ממני אודיעך דעמי על הא דתנן אין פודין את השבויים יותר על כדי דמיהן או כיו דמיהן בעבד הסמכר בשוק

או כיו דמיהן כמו שנמכרים השבויים עבדים :

תשובה כבר נהגו כל ישראל לפדות את השבויים יותר מכדי דמיהן הסמכר' בשוק שהרי זקן או קטן אין שום בשוק יותר מעשר'

דיגדין ופודין אותם בק' או יותר וטעמא דמנהגא הוא משום דק"ל דטעמא הוא דילמא ליגדו וליהו וימסרו ע"מם לשבות מזה הרי אנו רואי' בזמן הזה שהשבויים אין יולדים לבתיהם בשביל ישראל אלא לכל מי שימלאו הילכך אש"י שפודין אותם יותר ממה ששוק כיון שאין פודין אותם יותר ממה ששפדין שאר עבדים מוטב והנח להם לישראל שיהם גומלי חסד בני גומלי חסד והכי איכא גמירק מנהג' דלא קחני אין פודין את השבויים יותר מכדי שיוויין אלא יותר מכדי דמיהן משמע דמיהן של שבויים הרגיל בכל השבויים . אבל לפדות אותם יותר מכדי שאר השבוי' של שאר לשונות עבדים אין ראוי דהא איכא למיחש דילמא כיון שפודין אותם יותר משאר השבויים ילאו לבתיהם לבקש יסורים וימסרו עליהם ואיכא נמי דוקא דלכורא וכ"כ שכבר נתפרסם שישראל פודין את השבויים אף על פי שאין להם משלס כלום שדאי

סימן קלח / שיעורי תורה לרופאים

משום דגרבי. והנה לפי הטעם של דוחקא דצבורא צריך לשחרר את המחבלים, כי אין כאן דוחקא דצבורא שהרי מדובר במדינה, אבל לפי הטעם של "גרבי" אין לשחרר את המחבלים כיון שיחטפו עוד מטוסים. ולמעשה, מחוייבים לשחרר מחבלים תמורת החטופים משום דהוי פיקוח נפש. אך אם הממשלה מסרבת, יש לזה צד בהלכה, מאחר ויש פוסקים המצדדים להלכה כטעם דגרבי.

אולם מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א סבד דחייבים בפיקוח נפש לשחרר מחבלים, ואין כאן צד של "גרבי", מאחר והמחבלים בין כך עושים מה שיכולים, וכמבואר בתוס' (ניטן דף מה ע"א ד"ה ולא), דבשעת חורבן הבית לא שייך דלא ליגרבו.

Hacham Ovadia:

May individuals risk their lives to save others who otherwise will certainly die?

After the hijacking of Air France Flight 139 but prior to the IDF's daring Entebbe rescue on July 4, 1976, the families of the hostages asked Israel's Sephardic Chief Rabbi Ovadia Yosef (1920–2013) for a halakhic opinion whether on Israel could release terrorists in exchange for the Entebbe hostages.

Rabbi Yosef first published his *teshuvah* in 1977 in a rabbinic journal and later included it, with minor variations, in the tenth volume of his *Responsa Yabi'a Omer* (*Hoshen Mishpat* §6). In the classic fashion of any *posek* or halakhic decisor, he begins with a statement of the facts and a legal reformulation of the question.

On 29 Sivan, 5736 [June 27, 1976], an Air France airplane on its way from Paris to Israel was hijacked by terrorists. The hijacked plane contained many passengers, including 104 Jews on the way to Israel. The plane landed in Uganda, which is four thousand kilometers from Israel. In Uganda, the terrorists were aided by the Ugandan authorities, who are Jew-

haters. There, all passengers were released except for the Jews among them. The hijackers presented an ultimatum, demanding that their comrades, forty terrorists imprisoned in Israel, be released within forty-eight hours, or else they would harm the hostages they were holding. The question arose: According to *halakhah*, should the terrorists imprisoned in Israel be released, as the hijackers demand, to save the lives of the abducted Jews? Or perhaps we should say that, aside from inviting further abductions to extort the release of more terrorists once this plot succeeds, there is also concern that the terrorists released from prison will almost certainly attempt to infiltrate the State of Israel again, to kill and murder men, women, and children. Thus, to save the abducted Jews from certain danger, we place the entire Jewish population of Israel, and especially of border cities, in circumstances of real potential danger. The first stage of Rabbi Yosef's long analysis revolves around the question of endangering the lives of some to save the lives of others:

ביום כ"ט סיון תשל"ו, נחטף מטוס של חברת אייר פראנס שהיה בדרכו מפריז לישראל, על ידי מחבלים. במטוס החטוף היו הרכה נוסעים, ובתוכם מאה וארבע יהודים שהיו בדרכם לישראל. המטוס הונחת באוגנדה שהיא מרוחקת ארבעת אלפים ק"מ מישראל. באוגנדה קיבלו המחבלים סיוע משלטונות אוגנדה שהם שונאי ישראל. שם שוחררו כל הנוסעים מלבד היהודים שביניהם. החוטפים הציגו אולטימטום, שבו דרשו כי בתוך ארבעים ושמונה שעות ישוחררו חבריהם, ארבעים מחבלים הכלואים בישראל, ואם לאו הם יפגעו בבני הערובה הנמצאים בידם. והועלתה השאלה, האם על פי ההלכה יש לשחרר את המחבלים הכלואים בישראל כדרישת החוטפים, על מנת להציל את חייהם של החטופים היהודים, או שמא יש לומר שמלבד שע"י כך פותחים פתח לחטיפות נוספות כדי לסחוט שחרור מחבלים נוספים לאחר שיצליחו במזימתם זו, עוד יש לחוש שקרוב לודאי שהמחבלים אשר ישוחררו מכלאם, ינסו לחדור שנית למדינת ישראל להרוג ולרצוח אנשים נשים וטף, ונמצא שבכדי להציל את היהודים החטופים מודאי סכנה, מעמידים את היישוב, בפרט בערי הספר, עכ"פ בספק סכנה ממש.

The basis of the law . . . is in *Tosefta Terumot* (7:23): “A group to whom gentiles said, ‘Give us one of you, and we will kill you, and if you do not, we will kill you all,’ they should all be killed and not hand over a single Jewish life. But if they specified, as in the case of Sheba son of Bichri, they should hand him over and not be killed.”

. . . Accordingly, in the present case, it would seem at first glance that since releasing imprisoned terrorists would endanger many residents of Israel, we should not take such an action . . . even though it entails the rescue of a hundred kidnapped Jews—in accordance with the law of the *Tosefta* . . . “they should all be killed and not hand over a single Jewish life.”

However, we can distinguish between the law of the *Tosefta* . . . and our case, for there, the very act of handing over a Jew to be killed is an act of cruelty, giving him to spillers of innocent blood to save themselves with

(א) **יסוד** הדין מראש צורים אראנו, בתוספתא תרומות (פ"ז הכ"ג): "סיעת בני אדם שאמרו להם נכרים תנו לנו אחד מכם ונהרגוהו ואם לאו הרינו הורגים את כולכם, ייהרגו כולם ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל. ואם ייחדוהו להן כגון שבע בן בכרי, ימסרוהו להם ואל ייהרגו, וכו', וכן הוא אומר (בשמואל-ב כ) ותבוא האשה אל כל העם בחכמתה וכו', אמרה להם הואיל והוא נהרג ואתם נהרגים תנוהו להם ואל תהרגו כולכם, דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר, כך אמרה להם, כל המורד במלכות בית דוד חייב מיתה". ובירושלמי (ספ"ח תרומות): "אמר ר"ש בן לקיש, והוא שיהא חייב מיתה כשבע בן בכרי, ור' יוחנן אמר, אע"פ שאינו חייב מיתה כשבע בן בכרי". והרמב"ם (בפ"ה מהל' יסודי התורה ה"ה) כתב: "ואם ייחדוהו להם ואמרו תנו לנו פלוני או נהרג את כולכם, אם היה מחוייב מיתה כשבע בן בכרי יתנוהו להם, ואין מורין להם כן לכתחילה, ואם אינו חייב מיתה, ייהרגו כולם ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל". ולכאורה קשה למה פסק הרמב"ם כריש לקיש נגד רבי יוחנן, והרי בכ"מ קי"ל הלכה כר' יוחנן לגבי ד"ל, בר מתלת (יבמות לו.). וכן הקשה בהגמ"י אות ו. ומרן הכסף משנה כתב, דה"ט משום דהוי ספק נפשות ולהחמיר שלא ימסרוהו בידים בידי עכ"ס, ושכן משמע מל' התוספתא דקתני כגון שבע בן בכרי.

(ד) **ומעתה** בג"ד היה נראה לכאורה לומר שמכיון שע"י פעולת שחרור המחבלים הכלואים בידינו, ע"מ למוסרם בידי חבריהם החוטפים, מכניסים בספק סכנה לכמה מן התושבים בישראל, אין לעשות מעשה בידים פעולה כזאת, אע"פ שיש בה מאידך גיסא הצלת מאה יהודים החטופים, וכדין התוספתא והירושלמי "יהרגו כולם ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל". אולם יש לחלק בין הדין של התוספתא והירוש' לנידון שלנו, ששם עצם מסירת נפש מישראל להריגה היא פעולה אכזרית, למוסרו בידי שופכי דם נקי על מנת להציל עצמם ברמו של זה, לכן יהרגו כולם ואל ימסרו להם נפש מישראל, אבל כאן במעשה של שחרור המחבלים הכלואים, לא נעשתה פעולה המכוונת במישרים לרצח, אלא הכוונה להציל את מאת היהודים החטופים מידי שוביהם, תמורת שחרורם של אלה, ורק במקרה יש לחוש שנוסף גם הוא על צרינו, ויכניסו את היישוב לספק סכנה, באופן שכזה י"ל אין ספק מוציא מידי ודאי, שהיהודים החטופים עומדים בסכנה ודאית של הוצאתם להורג אם לא נשחרר את המחבלים, דטבא להו עבדין להו, ועושים כל מה שניתן לעשות על מנת להציל ולשחרר וכו'.

his life. Therefore, they should all be killed rather than handing over a single Jewish life. Here, however, the act of releasing imprisoned terrorists is not being done with murderous intent. Rather, the goal is to save a hundred abducted Jews from their captors, in exchange for the release of these [terrorists]. . . .

The earliest rabbinic sources severely limit the circumstances under which a group of Jews may hand over one of their own so that the collective is spared. As he often does, Rabbi Yosef concludes his exhaustive discourse on the various aspects of the dilemma by introducing a distinction that allows him to circumvent these textual precedents: handing someone over is a form of collaboration with the killers, and one may not collaborate, even on pain of death. An exchange of prisoners, however, is fundamentally an act of rescue, not of collaboration, and therefore might be permitted.

בחזו"א יורה דעה (סי' סט דף קב ע"ב), שכ', ויש לעיין באחד שרואה חץ (או פצצה ורימון יד), שנזרק על קבוצה של אנשים רבים, ויכול להטותו בתנופת יד לצד אחר, ויהרג רק אחד או שנים שבצד האחר, ואלו שבצד זה ינצלו, ואם לא יעשה כן ייהרגו הרבים, ורק האחד או השנים ישארו בחיים, ונראה דלא דמי למוסרים אחד להריגה להציל השאר, רהתם המסירה היא פעולה אכזרית למטרה של הריגת נפש, ובפעולה זו אין הצלת אחרים בטבע הפעולה, אלא המקרה גרם עכשיו הצלה לאחרים, והצלתם קשורה במה שנמסר עכשיו להריגה אחד מ ישראל, אבל הטיית החץ (או הפצצה ורימון היד) מצד זה לצד אחר היא בעיקרה פעולת הצלה ואינה קשורה כלל באופן ישיר בהריגת היחיד שבצד האחר, רק במקרה נמצא עכשיו בצד האחר אדם מ ישראל, ואפשר שיש לנו להשתדל למעט אבידת ישראל כל מה שאפשר, מאחר שאם לא יעשה כן ייהרגו הרבה נפשות. והרי לולינוס ופפוס מסרו עצמם להריגה כדי להציל את ישראל, כמ"ש רש"י (תענית יח:), ואמרו עליהם (כ"ב י:): שאין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתן. אלא רהכא גרע שהוא הורג בידים. ע"כ (ומיהו לכאורה בלא"ה אין ראיה מלולינוס ופפוס שהם מסרו את עצמם למיתה בשביל ישראל, ואילו כאן ע"י הטיית החץ מציל את עצמו והרבים שעמו, בהריגת אחד או שנים שבצד האחר). וה"ה לנ"ר שאין בפעולת שחרור המחבלים משום הורג בידים, הרי הוא כמו שמטה את הרימון יד לכיוון אחר, ומונע אוברן חיים של ישראלים רבים ככל האפשר, וראי עדיף לעשות כן מלחוב ברמם של מאת היהודים חטופי המטוס. ובפרט שאין אנו בטוחים שהמחבלים אשר ישוחררו יחזרו בעצמם לפעולות רצח בישראל, לאחר שסבלו על מזימות הרשע שלהם, והו"ל ספק ווראי, ואין ספק מוציא מידי וראי. וראה עוד בזה להלן.

He develops this line of reasoning by considering a kind of rabbinic version of the famous trolley car problem, which poses the question of whether one can save many lives by sacrificing one or a few. In Rabbi Yosef's scenario, an agent can minimize fatalities by diverting a bomb or grenade away from a large group, which will inevitably cause the death of someone in the device's new path.

Diverting an arrow (or bomb, or hand grenade) from one side to another is fundamentally an act of rescue, and it is not at all directly linked to the killing of the individual on the other side. It is merely incidental that there is a Jew on the other side right now, and perhaps we must make every effort to minimize the loss of Jewish life to the degree possible, for otherwise many lives will be lost. . . . The same is true in the present case; the release of terrorists is not akin to killing outright. Rather, it is like one who diverts and redirects a hand grenade and prevents the loss of many Jewish lives to the degree possible . . . especially since we are not certain that the terrorists who will be released will return to murdering Jews, since they have suffered for their wicked schemes.

Rabbi Yosef ends this first part of his responsum by concluding that exchanging terrorists for hostages is not akin to handing over one person for slaughter to save another and is therefore permitted.